

Αλέξανδρος ο ψευδομάντης (Λουκιανός)

Ο Σύρος ελληνιστής συγγραφέας, Λουκιανός, στο έργο του «Αλέξανδρος» (ή «Ψευδομάντης»), καταπιάνεται με την αγυρτεία των αποκαλούμενων προφητών κι εκπροσώπων θεού επί γης, που εκμεταλλεύονται την αμάθεια, την πίστη και την δεισιδαιμονία του αμόρφωτου κόσμου.

Ο κεντρικός πρωταγωνιστής στο έργο του Λουκιανού, είναι ο Αλέξανδρος ο Αβωνοτειχίτης, ένας απατεώνας που έζησε τον 2ο αιώνα μ.Χ. Ο Αλέξανδρος, ξεκίνησε την «σταδιοδρομία» του, εκπορνεύομενος σε πλούσιους εραστές, όντας νέος κι ευπαρουσίαστος. Με τα χρόνια όμως, καθώς δεν μπορούσε να βγάζει τα προς το ζην μ' αυτόν τον τρόπο, άλλαξε επαγγελματικό πεδίο και στράφηκε σ' ένα επάγγελμα αρκετά προσοδοφόρο, έχοντας μάλιστα και άφθονο γόνιμο έδαφος: Αυτό του μάντη -δηλαδή του προφήτη.

Έτσι, ο Αλέξανδρος αφού έστησε τη δική του «επιχείρηση» (μαντείο), άρχισε να εδραιώνει τη φήμη και να δημιουργεί τον μύθο του, αρχικά στην Παφλαγονία, εξαπατώντας φυσικά τους αφελείς που έτρεχαν κοντά του για να μάθουν τα μελλούμενα. Η «χάρη» του Αλέξανδρου έφτασε μάλιστα μέχρι τη Ρώμη.

Εμπόδιο στις απάτες του, θεωρούσε τους οπαδούς του Επίκουρου και τους χριστιανούς -οι οποίοι φυσικά, εχθρεύονταν τον ψευδομάντη, για διαφορετικό λόγο ο καθένας. Τα έργα του Επίκουρου, ο Αλέξανδρος τα έκαιγε δημοσίως, ενώ για τους οπαδούς του προέβλεπε άλλη λύση, προκειμένου να μην του «μπαίνουν στο μάτι» και του χαλάνε τις δουλειές: Τον λιθοβολισμό, στον οποίον προέτρεπε τους φανατικούς πιστούς του, όταν κάποιος επικούρειος έκανε το «λάθος» να ξεσκεπάσει δημοσίως τις απάτες του.

Όπως όμως συμβαίνει με τέτοιου είδους απατεώνες, ο Αλέξανδρος που «προφήτευε» τα μελλούμενα των κάθε λογής εύπιστων, ο ίδιος απέτυχε οικτρά να επαληθεύσει την προφητεία που αφορούσε τον εαυτό του και έλεγε ότι θα πεθάνει σε ηλικία...150 ετών, χτυπημένος από κεραυνό. Ο Αλέξανδρος πέθανε σε ηλικία 70 περίπου ετών, από...γάγγραινα στο πόδι.

Ο Λουκιανός, επικούρειος και ο ίδιος, ξεδιπλώνει με γλαφυρότητα τον βίο και την πολιτεία του απατεώνα Αλέξανδρου, μέσα σ' αυτό του το έργο, στο οποίο ενδεχομένως αρκετοί θ' αναγνωρίσουν τον εαυτό τους -ως θύματα φυσικά ...

Αλέξανδρος (ή «Ψευδομάντης»)

(Μετάφραση: Ιωάννης Κονδυλάκης)

Συ μεν ίσως, ω φίλτατε Κέλσε, νομίζεις μικρόν και εύκολον εκείνο το οποίον μου παραγγέλλεις, δηλαδή να σου γράψω βιβλίον περί του βίου και των τεχνασμάτων, των τολμημάτων και των μαγείων του αγύρτου Αλεξάνδρου του Αβωνοτειχίτου και να σου το πέμψω· αλλ' εάν θέλη τις να περιγράψη τα καθέκαστα ακριβώς, δεν θα είνε ευκολώτερον από το να ιστορήση τας πράξεις του Αλεξάνδρου, υιού του Φιλίππου· τόσον ούτος υπήρξε μέγας κατά την κακίαν, όσον εκείνος κατά την αρετήν.

Αλλ' όμως εάν μέλλης να αναγνώσης με επιείκειαν όσα θα σου γράψω και να συμπληρώσης τας ελλείψεις της ιστορίας, θα αναλάβω τον άθλον και του Αυγείου τον σταύλον, αν όχι όλον, αλλ' όσον δύναμαι θα προσπαθήσω να καθάρισω, εξάγων ολίγους κοφίνους, ώστε να δύνασαι εξ εκείνων να συμπεράνης πόση και πόσον απερίγραπτος ήτο η όλη κόπρος, την οποίαν τρισχίλιοι βόες επί πολλά έτη θα ηδύναντο να παραγάγωσι.

Εντρέπομαι και διά τους δύο, διά σε και διά τον εαυτόν μου· διά σε, απαιτούντα να παραδοθή εις τους μεταγενεστέρους διά της γραφής η μνήμη ανθρώπου τρισκαταράτου και διά τον εαυτόν μου καταγινόμενον εις τοιούτον έργον και ασχολούμενον διά τας πράξεις ανθρώπου ο οποίος δεν είνε άξιος να αναγινώσκουν περί αυτού οι μορφωμένοι άνθρωποι, αλλά μάλλον να τον βλέπουν εις μέγιστον θέατρον σπαρασσόμενον υπό πιθήκων ή αλωπέκων.

Αλλ' εάν τις μας κατηγορήση διά τούτο, θα έχωμεν να αντιτάξωμεν άλλο τι παραπλήσιον. Και ο Αριανός, ο μαθητής του Επικτήτου, Ρωμαίος εκ των πρώτων,

όστις καθ' όλον του τον βίον ησχολείτο με την παιδείαν, έπαθε τι παρόμοιον και δύναται ν' απολογηθή υπέρ ημών. Αυτός κατεδέχθη να γράψη τον βίον του ληστού Τιλλιβόρου. Ημείς δε, θα ιστορήσωμεν τας πράξεις ληστού πολύ ωμότερου, καθόσον δεν ελήστευεν εις τα δάση και τα όρη, αλλ' εις τας πόλεις, και δεν εληλάτει μόνον την Μυσίαν και τα περί την Ίδην μέρη, ούτε ολίγας χώρας της Ασίας τας ερημοτέρας, αλλά όλον, δύναται τις να είπη, το ρωμαϊκόν κράτος εγένισεν η ληστεία του.

Και εν πρώτοις θα προσπαθήσω να σου τον περιγράψω διά του λόγου, ώστε να τον παραστήσω όσον το δυνατόν ομοιότερον, καίτοι δεν είμαι πολύ δυνατός εις την περιγραφήν. Κατά το σώμα, διά να σου παραστήσω και τούτο, ήτο υψηλός, ωραίος και αληθώς θεοπρεπής, λευκός το χρώμα και με γένεια όχι πολύ πυκνά. Κόμη πρόσθετος ήτο τόσον καλώς προσηρμοσμένη εις την ιδικήν του ώστε δεν διεκρίνετο ότι ήτο ξένη. Οι οφθαλμοί του είχαν πολλήν ζωηρότητα και λάμπιν γοητευτικήν, η δε φωνή του ήτο μελωδική και λίαν ευάρεστος· εν γένει δε κατά το εξωτερικόν ήτο τέλειος.

Τοιούτος ήτο κατά την μορφήν· όσον διά την ψυχήν και τον χαρακτήρα του, αλεξίκακε Ηρακλή και Ζευ αποτρόπαιε^[1], και Διόσκουροι σωτήρες, μη δώσετε εις φίλους ή εχθρούς να συναντήσουν τοιούτον άνθρωπον και να εμπέσουν εις τα δίκτυά του. Κατά την πανουργίαν και την νοημοσύνην υπερείχε κατά πολύ των άλλων ανθρώπων, επί πλέον δε ήτο υπερβολικά περίεργος και ευκόλως εμάνθανε και είχε ισχυρόν τον μνημονικόν και ζωηράν την αντίληψιν· αλλά τα προτερήματα ταύτα μετεχειρίζετο προς το κακόν.

Έχων δε τοιαύτην δύναμιν και ικανότητα, εντός ολίγου υπερέβη τους περιφημότερους διά την κακίαν των, τους Κέρκωπας, τον Ευρύβατον, τον Φρυνώνδαν, τον Αριστόδημον και τον Σώστρατον. Γράφων ποτέ προς τον γαμβρόν του Ρουτιλλιανόν και ομιλών περί του εαυτού του με την μεγαλειτέραν του μετριοφροσύνην, διετείνετο ότι είνε όμοιος προς τον Πυθαγόραν. Ζητώ συγγνώμην από τον Πυθαγόραν, ο οποίος ήτο σοφός ανήρ και θεσπέσιος κατά τας ιδέας· αλλ' εάν ήτο σύγχρονος του ημετέρου Αλεξάνδρου, είμαι βέβαιος ότι θα εφαινέτο μικρός απέναντι αυτού.

Αλλά δι' όνομα των Χαρίτων, μη νομίσης ότι λέγω ταύτα διά να υβρίσω τον Πυθαγόραν ή ότι θέλω να τους φέρω εις παραλληλισμόν και να συγκρίνω τας πράξεις των ως ομοίας. Εάν όμως κανείς συναθροίση όσα κάκιστα και βλασφημώτατα ελέχθησαν εναντίον του Πυθαγόρου, τα οποία εγώ δεν πιστεύω,

δεν θα δυνηθούν ταύτα να δώσουν ελαχίστην και αμυδράν ιδέαν περί της αχρειότητος του Αλεξάνδρου.

Πρέπει να φαντασθής μίαν ψυχήν χωρίς ηθικήν συνείδησιν, θρασείαν και μη γνωρίζουσαν εμπόδιο, ακούραστον εις την εκτέλεσιν των αποφασισθέντων, πειστικών και προσελκύουσαν την εμπιστοσύνην, δεξιώς υποκρινομένην την αγαθότητα και κρύπτουσαν τους αληθείς της σκοπούς υπό εκδηλώσεις αντιθέτους. Πας όστις τον έβλεπε διά πρώτην φοράν απήρχετο με την εντύπωσιν ότι ήτο ο εντιμότετος των ανθρώπων, ο πραότετος και συγχρόνως ο μετριοφρονέστατος και αφελέστατος. Εκτός τούτου έτεινε πάντοτε προς τα μεγάλα και ουδέν μικρόν επεχείρει, αλλά μόνον περί μεγάλων εσκέπτετο.

Όταν ήτο έφηβος, και ήτο πολύ ευειδής νέος, ως ηδύνατο τις να συμπεράνη εκ των λειψάνων του κάλλους του, επορνεύετο αναιδώς και αντί χρημάτων προσεφέρετο εις τους βουλομένους. Μεταξύ δε των άλλων εραστών του, κάποιος μάγος εξ εκείνων οίτινες διατείνονται ότι γνωρίζουν θαυματουργούς μαγείας και εξορκισμούς και υπόσχονται να διευκολύνουν έρωτας, εκδικήσεις κατά των εχθρών και ευρέσεις θησαυρών και κληρονομιών επιτυχίας —ούτος ιδών ότι ο νέος ήτον ευφυής και καταλληλότατος προς εξυπηρέτησιν των σκοπών του και ότι δεν ερωτεύετο ολιγώτερον την κακίαν του παρ' όσον αυτός το κάλλος του, τον εσπούδασε και τον μετεχειρίζετο ως βοηθόν και συνεργάτην.

Ο μάγος εκείνος φανερά ήτο δήθεν ιατρός, εγνώριζε δε, όπως η γυνή του Αιγυπτίου Θόωνος, φάρμακα πολλά μεν εσθλά μεμιγμένα, πολλά δε λυγρά^[2], των οποίων όλων κληρονόμος και διάδοχος έγεινεν ο Αλέξανδρος. Ήτο δε ο διδάσκαλος εκείνος και εραστής την καταγωγήν Τυανεύς, εκ των μαθητευσάντων πλησίον Απολλωνίου του Τυανέως^[3] και γνωριζόντων όλας αυτού τας αγυρτείας. Βλέπεις εκ ποίας σχολής προήλθεν ο ημέτερος άνθρωπος.

Ο Τυανεύς εκείνος απέθανε, ο δε Αλέξανδρος, ο οποίος είχε γεμίσει γένεια, το δε κάλλος, εκ του οποίου ηδύνατο να ζήση, είχε χάσει την ανθηρότητά του, περιέπεσεν εις πενίαν· και δεν περιωρίσθη εις μικράς επιχειρήσεις, αλλά συνεταιρίσθη με κάποιον χρονογράφον εκ Βυζαντίου, από τους λαμβάνοντας μέρος εις τους δημοσίους αγώνας, πολύ φαυλότερον τον χαρακτήρα —ωνομάζετο δε, νομίζω, Κοκκωνάς. Οι δύο συνέταιροι περιεφέροντο κάμνοντες μαγείας και αγυρτείας και εκμεταλλευόμενοι την ευπιστίαν των παχέων ανθρώπων, όπως απεκάλουν, κατά το ιδιαίτερον ιδίωμα των μάγων, τους απλοϊκούς.

Εν τω μεταξύ δε, τούτω ανεκάλυψαν και μίαν γυναίκα πλουσίαν, Μακέτιν ονομαζομένην, η οποία ήτο μεν περασμένη την ηλικίαν, αλλ' ήτο ακόμη φιλάρεσκος· και επί τίνα καιρόν ετρέφοντο παρ' αυτής και την ηκολούθησαν εκ της Βιθυνίας εις την Μακεδονίαν. Ήτο δε η γυνή εκείνη εκ της Πέλλης, η οποία άλλοτε επί των Μακεδόνων βασιλέων ήτο πόλις ακμάζουσα και ευτυχής, τώρα δε είχεν ολίγους και απόρους κατοίκους.

Εκεί είδον όφεις υπερμεγέθεις, λίαν εξημερωμένους και ακάκους, ώστε εσιτίζοντο υπό γυναικών και εκοιμώντο μετά των παιδιών και πατούμενοι δεν εξηρεθίζοντο και ενοχλούμενοι δεν ωργίζοντο και γάλα έπινον από του μαστού, όπως τα βρέφη —υπάρχουν δε πολλοί εις το μέρος εκείνο, εξ ου και προήλθε, φαίνεται, ο περί Ολυμπιάδος μύθος, κατά τον οποίον δράκων τοιούτος συνεκοιμάτο με την σύζυγον του Φιλίππου, όταν αύτη ήτο έγκυος τον Αλέξανδρον. Οι δύο συνέταιροι ηγόρασαν εν εκ των ερπετών τούτων το καλλίτερον αντί ολίγων οβολών.

Και εντεύθεν, κατά τον Θουκυδίδη, ήρχισεν ο πόλεμος.

Οι δύο εκείνοι φαυλότατοι και θρασύτατοι και προς πάσαν κακουργίαν προθυμότατοι, ευκόλως εννόησαν ότι τους ανθρώπους διευθύνουν δύο μεγάλοι τύραννοι, η ελπίς και ο φόβος, και ότι ο δυνάμενος να επωφεληθή τούτους καταλλήλως ταχέως θα πλουτήση· διότι έβλεπον ότι και εις τους δύο, και εις τον φοβούμενον και εις τον ελπίζοντα, η πρόγνωσις είνε λίαν αναγκαία και επιθυμητή· δι' αυτής δε πάλαι επλούτησαν και έγειναν περίφημοι οι Δελφοί, η Δήλος, η Κλάρος και αι Βραγχίδαι, καθότι οι άνθρωποι αναγκάζονται πάντοτε από των προειρημένων τυράννων, της ελπίδος και του φόβου, να τρέχουν εις τα μαντεία και να ζητούν να μάθουν τα μέλλοντα και προς τούτο να προσφέρουν εκατόμβας και ν' αφιερώνουν χρυσάς πλίνθους.

Ταύτα σκεπτόμενοι και συζητούντες απεφάσισαν να ιδρύσουν μαντεϊόν και να δίδουν χρησμούς με την πεποίθησιν ότι, εάν η επιχείρησις επετύγχανε, θα εγίνοντο ταχέως πλούσιοι και ευτυχείς. Τω όντι δε όχι μόνον επέτυχον, αλλά και τ' αποτελέσματα υπερέβησαν τας προσδοκίας και τας ελπίδας των.

Έπειτα, ήρχισαν να σκέπτωνται, πρώτον μεν διά την εκλογήν του μέρους, όπου θα ιδρύετο το μαντεϊόν, έπειτα δε περί της αρχής και του τρόπου της επιχειρήσεως. Ο Κοκκωνάς υπεστήριζεν ως το καταλληλότερον μέρος την Χαλκηδόνα, ως τόπον εμπορικόν και γειτονεύοντα προς την Θράκην και την Βιθυνίαν, μη απέχοντα δε πολύ και της Ασίας και της Γαλατίας και όλων των βορειότερον κατοικούντων

λαών. Αλλ' ο Αλέξανδρος επροτίμα την πατρίδα του, λέγων και δικαίως ότι διά να επιτύχη εις την αρχήν της τοιαύτη επιχείρησις έχει ανάγκην ανθρώπων αξέστων και μωρών, τοιούτοι δ' έλεγεν ότι είνε οι Παφλαγόνες οι κατοικούντες πέραν της Αβωνοτείχου, δεισιδαίμονες κατά το πλείστον και πλούσιοι, οίτινες και μόνον αν φανή τις αγύρτης, συνοδευόμενος υπό αυλητού ή τυμπανιστού ή κύμβαλα κρατούντος, και αν ακόμη, κατά το λεγόμενον, μαντεύη με το κόσκινον, χάσκουν ενώπιον του και τον θαυμάζουν ως θεόν.

Μετά μικράν περί τούτου φιλονεικίαν, υπερίσχυσεν η γνώμη του Αλεξάνδρου και μεταβάντες εις την Χαλκηδόνα —διότι ήτον αναγκαία εις τον σκοπόν των και η πόλις αύτη— έθαψαν εις το ιερόν του Απόλλωνος, το οποίον είναι αρχαιότατον εις την Χαλκηδόνα, πινακίδας χαλκίνας, επί των οποίων είχαν χαράξει γράμματα λέγοντα ότι εντός ολίγου ο Ασκληπιός μετά του πατρός του Απόλλωνος μεταναστεύει εις τον Πόντον, όπου θα καταλάβη το τείχος του Αβώνου. Αι πινακίδες αύται ανεκαλύφθησαν έπειτα, τυχαίως δήθεν, και συνετέλεσαν να διαδοθή καθ' όλην την Βιθυνίαν και τον Πόντον και προ πάντων εις το τείχος του Αβώνου η φήμη αύτη. Οι κάτοικοι δε της τελευταίας πόλεως εψήφισαν αμέσως να εγερθή ναός και αμέσως ήρχισαν να σκάπτουν τα θεμέλια.

Τότε ο Κοκκωνάς εγκατελείφθη εις την Χαλκηδόνα, όπου κατεγίνετο να γράφη χρησμούς επαμφοτερίζοντας, αμφιβόλους και σκοτεινούς, εκεί δε μετ' ολίγον απέθανε δηλητηριασθείς υπό εχίδνης, νομίζω. Ο δε Αλέξανδρος μετέβη εις την πατρίδα του, τρέφων ήδη μακράν κόμην και φορών ένδυμα πορφυρόλευκον και επ' αυτού άλλο κατάλευκον και κρατών ξιφοδρέπανον, όπως ο Περσεύς, από του οποίου έλεγεν ότι κατήγετο εκ μητρός· και οι χαμένοι οι Παφλαγόνες, ενώ εγνώριζον ότι αμφότεροι οι γονείς αυτού ήσαν αφανείς και ταπεινοί, επίστευον εις χρησμόν, κατασκευασθέντα υπό του Αλεξάνδρου, ο οποίος έλεγε: «*Περσειίδης γενεήν Φοίβω φίλος ούτος όραται, δίος Αλέξανδρος, Ποδαλειρίου αίμα λελογχώς*».^[4]

Φαίνεται ότι ο Ποδαλείριος ήτο τόσον ασελγής και γυναικομανής, ώστε από της θεσσαλικής Τρίκκης κατώρθωσε να γονιμοποίηση την μητέρα του Αλεξάνδρου, ευρισκομένην εις την Παφλαγονίαν.

Υπήρχε δε ήδη και χρησμός, τον οποίον τάχα εξέφερεν η Σίβυλλα: «*Κατά τα παράλια του Ευξεινού Πόντου, πλησίον της Σινώπης, θα γεννηθή υπό την κυριαρχίαν των Αυσωνίων εις τα μέρη της Τύρσιδος, προφήτης, του οποίου το όνομα αρχίζει από μίαν μονάδα, την οποίαν ακολουθούν τρεις δεκάδες, έπειτα*

πέντε άλλαι μονάδες και τρεις εικοσάδες». Ούτω σχηματίζεται το όνομα ανδρός προστάτου.^[5]

Εισβαλών λοιπόν ο Αλέξανδρος με τοιαύτην θεατρικὴν παρασκευὴν εἰς τὴν πατρίδα του, ἔγεινε περίβλεπτος και περίφημος. Μη αρκούμενος δε εἰς τὴν ἄλλην αἰγυρτεῖαν, υπεκρίνετο και ὅτι κατελαμβάνετο υπό ιεράς μανίας και ενίστε το στόμα του επληρούτο αφρού. Τούτο δε εἶναι εύκολον να γίνεται κατά βούλησιν, ἅμα κανεῖς μασήση τὴν ρίζαν του βαφικου χόρτου, το οποίον ονομάζεται στρουθίον. Αλλ' εἰς τους Παφλαγόνας εφάινετο και ο αφρός εκείνος ως θεῖον τι.

Ο Αλέξανδρος εἶχε προς τούτοις προ πολλού κατασκευάση μίαν κεφαλὴν ὄφεως από ύφασμα, η οποία εἶχε τι το παρεμφερές προς τὴν ανθρωπίνην μορφήν και ἦτο χρωματισμένη φυσικώτατα, τὴ βοηθεία δε ιππείων τριχῶν ἤνοιγε και ἐκλείει το στόμα και προέβαλλε γλώσσαν μαύρην και διχασμένην, ὅπως του δράκοντος, η οποία ομοίως εσύρετο διά τριχῶν. Εἶχον ἀκόμη και τον εκ Πέλλης ὄφιν και τον ἔτρεφον, διά να εμφανισθῆ εἰς τον κατάλληλον καιρόν και να λάβη μέρος ἢ μάλλον να πρωταγωνιστήση εἰς τὴν κωμωδίαν.

Όταν δε ἐφθασεν ο καιρός διά ν' αρχίσουν, ο Αλέξανδρος ἐπραξε το εξής: Μεταβάς τὴν νύκτα εἰς τα θεμέλια του ναού, τα οποία προ ολίγου εἶχον σκαφή —υπήρχε δε εντός αυτών νερόν το οποίον ἢ ἐκείθεν ἀνέβρυσεν ἢ εκ τὴς βροχῆς προήρχετο— και ἐκεῖ ἐρριψεν αὐγόν χήνας, εἰς το οποίον, αφού το ἐκένωσεν, εἶχε θέση ερπετόν αρτιγέννητον. Αφού το ἐκρυσεν εντός του πηλού, ἀπήλθε· το δε πρῶί ἔτρεξεν εἰς τὴν αγοράν γυμνός, φορών μόνον περιζῶμα χρυσούν και κρατών το ξιφοδρέπανον, συγχρόνως δε σείων τὴν λυτὴν του κόμην, ὅπως οι τελούντες τα ὄργια τὴς Ρέας και ενθουσιώντες, ἀνέβη εἰς βωμόν υψηλόν και ἐκείθεν ηγόρευε προς τα πλήθη και εμακάριζε τὴν πόλιν, εἰς τὴν οποίαν θα ἤρχετο εντός ολίγου ο θεός, ούτως ὥστε θα ἐγίνετο ορατός εἰς ὅλους.

Οι παρόντες —εἶχε δε προστρέξει σχεδόν ὅλη η πόλις, μετά των γυναικῶν, των παιδιῶν και των γερόντων— κατελήφθησαν υπό συγκινήσεως και ἤρχισαν να εύχωνται και να προσκυνούν. Αυτός δε, ἐπρόφερε λέξεις ακαταλήπτους, ως εβραϊκάς ἢ φοινικικάς, και ἐξέπληττε τους ανθρώπους μη εννοούντας τί ἔλεγε, πλην των ονομάτων του Απόλλωνος και του Ασκληπιού, τα οποία ανεμίγνυσεν εἰς τα ακατάληπτα ἐκεῖνα.

Ἐπειτα, διηυθύνθη τρέχων προς τον ανεγειρόμενον ναόν και καταβάς εἰς το ὄρυγμα των θεμελιῶν εἰς το μέρος ὅπου θα ἦτο η πηγὴ του μαντείου, εἰσήλθεν εἰς

το νερόν ψάλλων ύμνους του Ασκληπιού και του Απόλλωνος και εκάλει τον θεόν να ευδοκήση να έλθη εις την πόλιν. Έπειτα εζήτησε φιάλην· όταν δε του εδόθη, την εισήγαγεν εις το νερόν και μετά του νερού και του ηλού ανέσυρε το αυγόν, εις το οποίον ήτο κλεισμένος ο θεός του. Ήτο δε η οπή του αυγού κλεισμένη με κηρόν λευκόν και ψιμίθιον· λαβών δε αυτό εις τας χείρας του είπεν ότι εκράτει τον Ασκληπιόν. Οι παριστάμενοι παρετήρουν τα γινόμενα και εθαύμαζον προ πάντων διά την ανακάλυψιν του αυγού εις το νερόν.

Αφού δε, έσπασε το αυγόν και εδέχθη εις την παλάμην του το έμβρυον του ερπετού και οι παρόντες το είδον να κινήται και να περιτυλίσσει εις τους δακτύλους του, ήρχισαν να αναφωνούν και να προσκυνούν τον θεόν και να μακαρίζουν την πόλιν, έκαστος δε εζήτηει παρά του θεού θησαυρούς και πλούτη και υγείαν και πάντα τα άλλα αγαθά. Ο δε Αλέξανδρος τρέχων πάλιν επέστρεψεν εις την οικίαν του, φέρων και τον αρτιγέννητον Ασκληπιόν, ο οποίος ούτω εγεννήθη δύο φορές, ενώ οι άλλοι άνθρωποι γεννώνται μίαν φοράν, και εγεννήθη όχι εκ της Κορωνίδος, ούτε τουλάχιστον εκ κορώνης,^[6] αλλ' εκ χήνας. Ο δε λαός όλος ηκολούθει και ήσαν όλοι ενθουσιασμένοι και τρελλοί από υπερβολικής ελπίδας.

Επί ημέρας έμεινεν εις την κατοικίαν του, ελπίζων, όπως και έγγεινεν, ότι εντός ολίγου η φήμη θα έφερε πολλούς εκ των Παφλαγόνων εις το τείχος του Αβώνου. Όταν δε υπερεπληρώθη η πόλις από ανθρώπους, οι οποίοι είχαν ήδη χάσει προηγουμένως νουν και καρδίαν και ουδόλως ωμοίαζαν προς λογικούς ανθρώπους και μόνον κατά την μορφήν διέφερον από τα πρόβατα, ο Αλέξανδρος καθήμενος με πολλήν ιεροπρέπειαν επί κλίνης εις μίαν μικράν οικίαν είχε εις τον κόλπον του τον εκ Πέλλης Ασκληπιόν, ο οποίος ήτο υπερμεγέθης και ευτραφής, και τον άφινε να περιτυλίσσει εις τον τράχηλόν του και να μένη έξω η ουρά του. Ήτο δε τόσοσιν μεγάλος, ώστε μέρος αυτού εσύρετο εις την ποδιάν του και έφθανε μέχρι του εδάφους. Ο Αλέξανδρος εκράτει εις την μασχάλην του και έκρυπτε την κεφαλήν του όφεως, ο οποίος δεν έφερεν αντίστασιν, διότι, ως ελέχθη, ήτο πολύ ανεκτικός και ήμερος, και παρουσίαζε την εξ υφάσματος κεφαλήν ως την κεφαλήν τάχα του πραγματικού όφεως.

Να φαντασθής έπειτα, ότι αυτά συνέβαινον εις οικίσκον ανεπαρκώς φωτιζόμενον και ότι εις αυτόν συνηθροίζετο πλήθος παντοδαπών ανθρώπων προκατειλημμένων, εχόντων την φαντασίαν εξημμένην και περιμενονώντων να ιδούν θαυμαστά πράγματα. Εις τούτους εισερχομένους επόμενον είνε ότι εφάινετο

θαυμαστόν πώς, το προ ολίγου μικρόν ερπετόν εντός ολίγων ημερών έγεινε τόσον μεγάλος όφης με μορφήν ανθρωπίνην και συγχρόνως τόσον ήμερος. Δεν έμεναν άλλως επί πολύ, αλλά πριν να ίδουν ακριβώς το επιδεικνυόμενον θαύμα, εξεδιώκοντο υπό των κατόπιν εισερχομένων αδιακόπως. Είχε δε ανοιχθή άλλη έξοδος κατέναντι της εισόδου, όπως λέγεται ότι έπραξαν και οι Μακεδόνες εις την Βαβυλώνα κατά την ασθένειαν του Αλεξάνδρου, ότε ο μακεδονικός στρατός περικυκλώσας τα ανάκτορα, εζήτηι να ίδη τον θνήσκοντα βασιλέα και να του απευθύνη τον τελευταίον χαιρετισμόν. Την επίδειξιν ταύτην δεν έκαμε μίαν φοράν μόνον ο μιάρός ψευδομάντις, αλλά πολλάκις και μάλιστα οσάκις ήρχοντο προς αυτόν επισκέπται πλούσιοι διά πρώτην φοράν.

Διά να είπωμεν την αλήθειαν, φίλε Κέλσε, πρέπει να δικαιολογήσωμεν τους Παφλαγόνας εκείνους και Ποντικούς, διότι όντες άνθρωποι χονδροκέφαλοι και απαίδευτοι εξηπατήθησαν, ως βεβαιούμενοι και διά της αφής περί της πραγματικότητας του όφεως —διότι και την απόδειξιν ταύτην παρείχεν εις τους βουλομένους ο Αλέξανδρος— και εις αμυδρόν φως βλέποντες την κεφαλήν αυτού να ανοίγη και να κλείη το στόμα. Μόνον ένας Δημόκριτος ή και αυτός ο Επίκουρος ή ο Μητρόδωρος ή και άλλος τις εξ εκείνων των οποίων η ισχυρά διάνοια δεν πιστεύει ευκόλως και αβασανίστως, θα ηδύναντο να δυσπιστήσουν προς το τέχνασμα και να μαντεύσουν περί τίνος επρόκειτο· και αν δεν ηδύναντο να εύρουν την αλήθειαν, πάλιν θα εσχημάτιζον την πεποίθησιν ότι τους διέφευγεν ο τρόπος της απάτης, αλλ' ότι το παν ήτο ψεύδος και αδύνατον να είνε αληθές.

Ολίγον κατ' ολίγον, όλη η Βιθυνία και η Γαλατία και η Θράκη προσέτρεξαν, διότι έκαστος εκ των επιστρεφόντων έλεγεν ότι είδε γεννώμενον τον θεόν και τον ήγγισε με τας χείρας του όταν μετ' ολίγον έγεινε παμμέγιστος και παρουσίασε μορφήν ανθρωπίνην. Έγειναν δε και εικόνες και αγάλματα και ξόανα παριστώντα τον ιερόν εκείνον δράκοντα, άλλα μεν εκ χαλκού, άλλα δε εξ αργύρου, καί εδόθη εις τον θεόν το όνομα Γλύκων, συνεπεία εμμέτρου και θείου παραγγέλματος, το οποίον εξεφώνησεν ο Αλέξανδρος: «Είμαι ο Γλύκων, τρίτου βαθμού απόγονος του Διός, φως διά τους ανθρώπους».

Όταν δε ο Αλέξανδρος ενόμισεν ότι ήτο καιρός να αρχίση η εκμετάλλευσις των προπαρασκευών του και έλαβε την έγκρισιν να παρέχη χρησμούς και να δίδη γνώμας εις τους ζητούντας παρά του εν Κιλικία Αμφιλόχου —διότι και ούτος μετά τον θάνατον του πατρός του Αμφιάρεω και την καταστροφήν του εις τας Θήβας, κατέφυγεν εις την Κιλικίαν και έζησεν ευτυχής προφητεύων εις τους Κίλικας το μέλλον και λαμβάνων δύο οβολούς δι' έκαστον χρησμόν— ήρχισε να προλέγη εις

όλους τους ερχομένους ότι ο θεός εις ημέραν την οποίαν ώριζε θα παρείχε χρησμούς.

Παρήγγειλε δε εις πάντα βουλόμενον να γράψη ό,τι εζήτει και ήθελε να μάθη και να περιγράψη και σφράγιση διά κηρού ή πηλού ή άλλου τοιούτου το γραφέν· αυτός δε θα ελάμβανε τας σημειώσεις ταύτας και θα κατέβαινεν εις το άδυτον, διότι ήδη ο ναός είχε κτισθή και η σκηνή της κωμωδίας είχε συμπληρωθή, και αφού θα ήκουε τας απαντήσεις του θεού, θα εκάλει ένα έκαστον διά κήρυκος και θα του απέδιδε την σημειώσιν του σφραγισμένην, όπως την έδωκε, και συγχρόνως την απόκρισιν υπογεγραμμένην, όπως ακριβώς απήντησεν ο θεός εις το ερώτημα, εκάστου.

Το τέχνασμα δι' άνθρωπον, όπως συ και εγώ, δεν ήτο δύσκολον να εννοηθή, διά τους απλούς όμως και ανοήτους ανθρώπους εφαινετο μέγα και θαυμαστόν. Γνωρίζων διαφόρους τρόπους να ανοίγη τας σφραγίδας, ήνοιγε τας σημειώσεις, ανεγίνωσκε τας ερωτήσεις και έδιδε τας δέουσας απαντήσεις, έπειτα δε κλείσας πάλιν και σφραγίσας απέδιδε τα σημειώματα, προς μέγαν θαυμασμόν των λαμβανόντων. Και ηκούοντο όλοι να λέγουν· πως αυτός εγνώριζεν όσα εγώ του έδωκα ασφαλώς σφραγισμένα με σφραγίδας των οποίων η απομίμησις είνε δύσκολος, εάν αληθώς δεν είνε θεός παντογνώστης;

Ίσως θα μ' ερώτησης, ποιους τρόπους είχε διά ν' ανοίγη τας σφραγίδας. Θα σου τους αναφέρω, διά να δύνασαι να ελέγχης τας τοιαύτας απάτας. Και ιδού ο πρώτος, φίλτατε Κέλσε. Επυράκτωνε βελόνην και αφού δι' αυτής ανέλυε το υπό την σφραγίδα μέρος του κηρού, αφήρει ευκόλως την σφραγίδα, χωρίς να την καταστρέψη· αφού δε ανεγίνωσκε τα σφραγισμένα ερωτήματα, εθέρμαινε πάλιν διά της βελόνης τον κηρόν και ούτω ευκόλως εκόλλα εκ νέου την σφραγίδα εις την προτέραν της θέσιν.

Άλλος τρόπος ήτο ο διά του λεγομένου κολλυρίου· κατασκευάζεται δε τούτο εκ πίσσης Βρυττίας και ασφάλτου και διαφανούς λίθου τριμμένου και κηρού και μαστίχης· εξ όλων τούτων έπλαττε το κολλύριον και το εθέρμαινεν εις την φωτιάν, το επέθετεν εις την σφραγίδα, αφού προηγουμένως την επέχριε με σίελον, και ελάμβανε τον τύπον αυτής. Μετ' ολίγον το κολλύριον εξηραίνετο και τότε ήνοιγε το σφραγισμένον γράμμα και αφού το ανεγίνωσκε, το εσφράγιζεν εκ νέου με την επί του κολλυρίου σφραγίδα, η οποία ήτο απαράλλακτος με την αρχέτυπον σφραγίδα.

Αλλ' άκουσε και τρίτην μέθοδον. Ανεμίγνυε ασβέστην και κόλλαν, με την οποίαν κολλούν τα βιβλία, και το μίγμα τούτο εφ' όσον ήτο ακόμη μαλακόν, επέθετεν εις την σφραγίδα και αφήρει τον τύπον αυτής και έπειτα —ξηραίνεται δε το μίγμα αμέσως και γίνεται στερεώτερον κέρατος ή μάλλον σιδήρου— το μετεχειρίζετο προς σφράγισιν των αποσφραγιζομένων γραμμάτων. Είχε και πολλές άλλας τοιαύτας μεθόδους, αλλά δεν είνε ανάγκη να τας αναφέρωμεν όλας, διά να μη φανώμεν απειροκάλως λεπτολογούντες και μάλιστα αφού συ εις τα βιβλία τα οποία συνέγραψες κατά των μάγων, τα οποία είναι κάλλιστα και ωφελιμώτατα συγγράμματα, ικανά να διαφωτίζουν τους μελετώντας αυτά, αρκετά αναφέρεις περί τούτων και πολύ περισσότερα των ειρημένων.

Έδιδε λοιπόν χρησμούς και γνώμας, αλλά με πολλήν περίσκεψιν, φροντίζων να συνδέη την πιθανότητα μετά της πανουργίας. Εις άλλων μεν τας ερωτήσεις έδιδε σκολιάς και αμφιβόλους απαντήσεις, εις άλλους δε λίαν σκοτεινάς· διότι και το σκοτεινόν του εφαινετο ως προσόν των χρησμών. Και άλλους μεν απέτρεπεν ή προέτρεπεν, όπως έκρινεν καλλίτερον και πιθανώτερον, εις άλλους δε προέλεγε θεραπείας και συνεβούλευε διαίτας, διότι, όπως εις την αρχήν είπα, εγνώριζε πολλά και χρήσιμα φάρμακα. Συνίστα δε προ πάντων τας κυτμίδας, όνομα ανακουφιστικού τίνος φαρμάκου το οποίον είχεν ονομάσει αυτός και το οποίον κατεσκευάζετο από αίγειον λίπος. Οσάκις ηρωτάτο δι' ελπίδας και πόθους και κληρονομίας, ανέβαλλε πάντοτε να δώση οριστικήν απάντησιν και έλεγεν ότι όλα αυτά θα γίνουν όταν θελήσω εγώ και ο Αλέξανδρος ο προφήτης μου δεηθή και ευχηθή διά σας.

Είχε δε ορισθή και τιμή δι' έκαστον χρησμόν, δραχμή μία και δύο οβολοί. Καί μη νομίσης, φίλε μου, ότι ήτο μικρόν και ασήμαντον το εισόδημα τούτο, διότι εξ αυτού εισέπραττε κατ' έτος έως εβδομήκοντα ή ογδοήκοντα χιλιάδας δραχμών, καθότι οι συμβουλευόμενοι το μαντείον εζήτουν δέκα και δέκα πέντε χρησμούς εξ απληστίας. Τα χρήματα δε, τα οποία εισέπραττεν ο Αλέξανδρος, δεν εκράτει μόνον προς ιδίαν χρήσιν, ούτε τα απεθσαύριζε δι' εαυτόν· αλλ' έχων ήδη πολλούς συνεργάτας και υπηρέτας, κατασκόπους, χρησιμοποιούς και χρησιμοφύλακας, γραφείς και σφραγιστάς και εξηγητάς των χρησμών, έδιδεν εις όλους κατά την υπηρεσίαν έκαστου.

Είχε δε ήδη αποστείλη και μερικούς εις την αλλοδαπήν διά να διαφημήσουν μεταξύ των εθνών το μαντείον και να διηγούνται ότι δύναται να προλέγη τα μέλλοντα και ν' ανευρίσκη φυγάδας και ν' αποκαλύπτη κλέπτας και ληστάς, ν' ανακαλύπτη θησαυρούς και να θεραπεύη πάσχοντας, ενίοτε δε να επαναφέρη εις την ζωήν και

νεκρούς. Προσέτρεχαν λοιπόν πανταχόθεν πατείς με πατώ σε και επολλαπλασιάζοντο αι θυσίαι και τα αφιερώματα και διπλάσια εδίδοντο εις τον προφήτην και μαθητήν του θεού· διότι απεδίδετο εις τον θεόν και ο εξής χρησμός: *«Διατάσσω να αμείβεται ο λειτουργός μου προφήτης· διατί δεν ενδιαφέρομαι τόσον διά τας προς εμέ προσφοράς, όσον διά τον προφήτην»*.

Επειδή δε, πολλοί από τους σωφρονούντας, ως να, ανένηψαν από βαρείαν μέθην, ήρχισαν να εξεγείρονται κατά του Αλεξάνδρου και μάλιστα οι οπαδοί του Επικούρου, οίτινες ήσαν πολλοί, και εις τας πόλεις απεκαλύπτετο ήδη όλη η απάτη και η πλοκή της κωμωδίας, ο προφήτης απήγγειλε κατηγορητήριον κατ' αυτών και καταδίκην, λέγων, ότι ο Πόντος εγέμισεν από αθέους και χριστιανούς, οίτινες αποτολμούν να βλασφημούν εναντίον αυτού ασεβέστατα, και παρήγγειλε να τους λιθοβολούν όσοι θέλουν να έχουν με το μέρος των τον θεόν. Περί δε του Επικούρου, όταν ηρωτήθη υπό τίνος, τί πράττει εις τον Άδην ο φιλόσοφος, εξέδωκε τοιούτον τίνα χρησμόν: *«Φέρων δεσμά εκ μολύβδου κάθηται εις τον βόρβορον»*.

Θαυμάζεις έπειτα διότι έφθασεν εις τοιαύτην ακμήν το μαντεϊόν, όταν βλέπης ότι αι ερωτήσεις των προσερχόμενων εις αυτό ήσαν τόσον συνετοί και σοφαί;

Το πλέον δε άσπονδον μίσος έτρεφε κατά του Επικούρου και κατ' αυτού διηύθυνε κυρίως τον πόλεμον του· και πολύ δικαίως. Διότι ποίον άλλον δύναται να εχθρεύεται περισσότερο άνθρωπος αγύρτης και απατεών, μέγας δε εχθρός της αληθείας, παρά τον Επίκουρον, σοφόν, όστις διέγνωσε την φύσιν των πραγμάτων και μόνον την υπάρχουσαν εις αυτά αλήθειαν παρεδέχετο; Οι πλατωνικοί και οι οπαδοί του Χρυσίππου και του Πυθαγόρα ήσαν φίλοι του και ειρήνην πλήρη διετήρει προς αυτούς· ο δε άκαμπτος Επίκουρος, όπως τον ωνόμαζε, δικαίως του ήτο έχθιστος, διότι κατέσκωπτε και κατεγέλα πάντα ταύτα.

Διά τούτο, ο ψευδόμαντις υπέρ πάσας τας πόλεις του Πόντου εμίσει την Άμαστριν, καθότι εγνώριζεν ότι οι οπαδοί του Λεπίδου και άλλοι ομόφρονες με αυτούς ήσαν πολυάριθμοι εις την πόλιν εκείνην. Ούτε έδωκε ποτέ χρησμόν εις Αμαστριανόν· και όταν ποτέ ετόλμησε να προφητεύση προς τον αδελφόν ενός Συγκλητικού, έγεινε καταγέλαστος, διότι ούτε ο ίδιος ηδυνήθη να κατασκευάση χρησμόν κατάλληλον και πιθανόν, ούτε άλλον εύρε να τον βοηθήση προς τούτο και εγκαίρως. Ο Αμαστριανός εκείνος παρεπονείτο διά πόνον του στομάχου, ο δε Αλέξανδρος του παρήγγειλε να τρώγη χοίρειον πόδα μαγειρευμένον με μολόχαν: *«Μάλβακα χοιράων ίερη κυμίνευε σιπύδνω»*.

Πολλάκις, ως ανωτέρω ανέφερα, έδειξε τον όφιν εις τους προσερχόμενους, όχι όμως ολόκληρον, αλλά μόνον την ουράν και το άλλο σώμα, την δε κεφαλήν εκράτει αθέατον εντός του κόλπου του, θελήσας δε και περισσότερο να καταπλήξη το πλήθος, υπέσχετο να κάμη τον θεόν και να λαλήση και να δίδη χρησμούς χωρίς την μεσολάβησιν του προφήτου. Προς τούτο συνέδεσεν αρτηρίας γεράνων τας οποίας συνήρμοσεν εις την ψευδή κεφαλήν του όφεως, και ενώ κάποιος έξωθεν εφώναζε και απεκρίνετο προς τας ερωτήσεις, η φωνή του εφάνετο εξερχόμενη εκ του στόματος της πανίνης εκείνης κεφαλής του Ασκληπιού. Ωνομάζοντο δε οι χρησμοί ούτοι «αυτόφωνοι» και δεν εδίδοντο εις όλους αδιαφόρως, αλλά μόνον εις τους επιφανείς πλουσίους και γενναιοδώρας.

Εκείνος ο οποίος εδόθη εις τον Σευηριανόν και τον συνεβούλευε να εισβάλη εις την Αρμενίαν, ήτο αυτόφωνος· τον προέτρεπε δε ως εξής εις την εισβολήν: *«Αφού υποτάξης τους Πάρθους και τους Αρμενίους, θα επιστρέψης εις την Ρώμην φέρων ακτινωτόν στέμμα επί της κεφαλής».*

Έπειτα δε, όταν ο ηλίθιος εκείνος Κελτός πεισθείς εις τον χρησμόν εισέβαλεν εις την Αρμενίαν και εφονεύθη, κατακοπείς μετά της στρατιάς του υπό του Οθρυάδου, ο Αλέξανδρος αφήρεσεν εκ του αρχείου του μαντείου τον ανωτέρω χρησμόν, αντ' αυτού δε κατέθηκεν άλλον, τον ακόλουθον: *«Μη εκστρατεύσης κατά των Αρμενίων, διότι δεν θα σου αποβή εις καλόν. Ανήρ θηλυπρεπής θα σου δώση σκληρόν θάνατον και θα σε στερήση την ζωήν και το φως».*

Μία από τας σοφωτέρας επινοήσεις του ήσαν και οι μεταχρονικοί χρησμοί, διά των οποίων διώρθωνε όσα σφαλερώς είχε προφητεύσει· πολλάκις προ του θανάτου υπέσχετο εις τους νοσούντας ότι θα αναρρώσουν, όταν δε απέθνησκον, άλλος χρησμός διώρθωνε το ψεύδος, λέγων τα αντίθετα: *«Μάτην περιμένεις σωτηρίαν από την δεινήν νόσον· ο θάνατος είναι βέβαιος και να τον αποφύγης αδύνατον».*

Γνωρίζων δε ότι οι μάντεις της Κλάρου, των Διδύμων και της Μαλλού μετεχειρίζοντο ευδοκίμως την αυτήν μέθοδον, τους έκαμε φίλους και πολλούς των προσερχομένων εις το μαντείου του παρέπεμπε προς αυτούς με την εξής προσταγήν του θεού δήθεν: *«Πήγαινε τώρα εις την Κλάρον διά ν' ακούσης και του πατρός μου την γνώμην»*, ή *«Εις των Βραγχιδών τον ναόν πήγαινε και ζήτηι χρησμούς».* Και τούτο: *«Εις Μαλλόν ζήτηι τας γνώμας του Αμφιλόχου».*

Και ταύτα μεν συνέβαινον εντός των ορίων της Μικράς Ασίας μέχρι της Ιωνίας, της Κιλικίας, Παφλαγονίας και Γαλατίας· αλλ' όταν η φήμη του μαντείου έφθασε

και μέχρις Ιταλίας και ενέσκηπεν εις την πόλιν των Ρωμαίων, έγεινεν άμιλλα περί του ποίος πρώτος θα συμβουλευθή το μαντεϊόν· και άλλοι μεν μετέβαινον αυτοπροσώπως, άλλοι δεν απέστειλλον αντιπροσώπους, μάλιστα οι επιφανέστατοι και κατέχοντες τα μεγαλείτερα αξιώματα εις την πόλιν, μεταξύ των οποίων ο Ρουτιλλιανός, άνθρωπος κατά μεν τα άλλα καλός και χρηστός και ο οποίος είχε διακριθή εις πολλά ρωμαϊκά αξιώματα, αλλ' ως προς τα αφορώντα τους θεούς πολύ επιπόλαιος και στενοκέφαλος, πιστεύων αλλόκοτα περί αυτών· και μόνον πέτραν εάν έβλεπε πουθενά αλειμμένην με έλαιον ή στεφανωμένην, έπιπτε κάτω ευθύς και επροσκύνα και επί πολύ παρέμενε προσευχόμενος και ζητών παρ' αυτής διαφόρους χάριτας.

Ούτος, λοιπόν, ακούσας να γίνεται λόγος περί του μαντείου, παρ' ολίγον ν' αφήση την θέσιν του και να μεταβή εις το τείχος του Αβώνου. Μη δυνηθείς όμως να μεταβή ο ίδιος, απέστειλεν άλλους και άλλους· επειδή δε οι αποστελλόμενοι ήσαν απλοϊκοί υπηρέται, ευκόλως εξηπατώντο και επανερχόμενοι διηγούνται όσα είδον και όσα δεν είδον και προσθέτοντες εις όσα ήκουσαν, διά να ευχαριστήσουν περισσότερο τον κύριόν των. Ούτω δε εξήπτον την φαντασίαν του αθλίου γέροντος και του διεσάλεινον τας φρένας.

Επειδή δε ήτο φίλος των περισσοτέρων και ισχυρότερων εις την Ρώμην, διηγείτο εις όλους όσα παρά των αποσταλέντων ήκουσε, προσέθετε δε και ιδικά του. Και τοιουτοτρόπως εγέμισε την πόλιν με τον θαυμασμόν προς το μαντεϊόν του Αλεξάνδρου και διετάρραξε τα πνεύματα και τους περισσοτέρους των αυλικών παρέσυρε και συνεκίνησε, ευθύς δε και ούτοι έσπευδον να συμβουλευθούν το μαντεϊόν.

Ο δε Αλέξανδρος, υποδεχόμενος τους ερχομένους με φιλοφροσύνην μεγάλην και διά δώρων πολυτελών και φιλοξενείας διαθέτων αυτούς ευνοϊκώς, τους απέπεμπε, όχι μόνον διά να δώσουν τας απαντήσεις εις τα προς το μαντεϊόν ερωτήματα, αλλά και διά να εγκωμιάσουν τον θεόν και να διηγηθούν τερατώδη ψεύδη δι' αυτόν και το μαντεϊόν.

Αλλά και κάτι άλλο εμηχανεύθη ο τρισκατάρατος, δολιώτατον και άξιον μεγάλου ληστού. Όταν αποσφράγιζε τα πεμπόμενα ερωτήματα και αναγινώσκων αυτά εύρισκε τίποτε επιλήψιμον και δυνάμενον να έχη σοβαράς συνεπείας διά τον ερωτώντα, το εκράτει και δεν το επέστρεφε, διά να τους έχη υποχειρίους και σχεδόν δούλους, διά τον φόβον μήπως αποκαλυφθούν όσα ηρώτησαν. Εννοείς δε με ποία δώρα εξηγόραζαν την σιωπήν του οι πλούσιοι και οι ισχυροί, οίτινες

εγνώριζον ότι τους εκράτει εις τα δίκτυά του.

Θα σου αναφέρω τώρα και μερικούς εκ των χρησμών οίτινες εδόθησαν εις τον Ρουτιλλιανόν. Όταν ούτος ηρώτησε περί του υιού του, τον οποίον είχεν εκ προτέρας γυναικός και όστις διέτρεχε την ηλικίαν καθ' ην έπρεπε ν' αρχίση η εκπαίδευσίς του, ποίον διδάσκαλον να του δώση, το μαντείον απήντησε: «*Τον Πυθαγόραν και τον ένδοξον ψάλτην των πολέμων*».

Αλλ' επειδή μετ' ολίγας ημέρας το παιδίον απέθανεν, ο Αλέξανδρος ευρέθη εις αμηχανίαν και δεν είχε τί ν' απαντήσει εις εκείνους οίτινες τον κατηγορούν· ο καλός όμως Ρουτιλλιανός έφθασε μέχρι του ν' απολογήται αυτός υπέρ του μαντείου· και έλεγεν ότι ο θεός προείπεν ακριβώς ό,τι έγεινε και διά τούτο δεν παρήγγειλε να δοθή εις τον υιόν του κανείς εκ των ζώντων διδασκάλων, αλλ' ο Πυθαγόρας και ο Όμηρος, οίτινες προ πολλού είχαν αποθάνει και τους οποίους ήτο επόμενον να συναντήσει εις τον Άδην το παιδίον. Διατί λοιπόν κατηγορείτε τον Αλέξανδρον;

Όταν δε πάλιν ο Ρουτιλλιανός ηρώτησεν εις ποίους είχε μετεμψυχωθή, έλαβε την εξής απάντησιν: «*Κατά πρώτον υπήρξες υιός του Πηλέως, έπειτα Μένανδρος, έπειτα οποίος είσαι τώρα, κατόπιν θα γείνης ηλιακή ακτίς και θα ζήσης εκατόν ογδοήκοντα έτη*».

Αλλ' αυτός απέθανεν εβδομηκοντούτης, αφού παρεφρόνησε, χωρίς να περιμένη την υπόσχεσιν του θεού. Ήτο δε και ο χρησμός ούτος εκ των αυτοφώνων.

Όταν δε άλλην φοράν ηρώτησε περί γάμου, του εδόθη σαφής η απάντησις: «*Να νυμφευθής την θυγατέρα του Αλεξάνδρου και της Σελήνης*».

Είχε δε διαδόσει προ πολλού ο Αλέξανδρος, ότι την θυγατέρα του είχεν αποκτήσει εκ της Σελήνης, ήτις τον ερωτεύθη όταν συνέβη να τον ίδη κοιμώμενον, όπως αυτή συνειθίζη να ερωτεύεται τους ωραίους τους οποίους βλέπει κοιμωμένους. Ο δε φρονιμώτατος Ρουτιλλιανός χωρίς να βραδύνη έπεμψεν αμέσως και εζήτησεν εις γάμον την κόρην του Αλεξάνδρου και έγεινεν εξηκοντούτης γαμβρός και ετέλεσε μεγάλας θυσίας προς την πενθεράν του Σελήνην, νομίζων ότι έγεινε και αυτός εις εκ των επουρανίων.

Ο Αλέξανδρος, αφού ούτως εγνωρίσθη και επεκράτησεν εις την Ιταλίαν, εγένετο βαθμηδόν θρασύτερος εις τας επινοήσεις και τας αγυρτείας του και έπεμπε χρησμολόγους εις ρωμαϊκάς πόλεις, οίτινες προέλεγον λοιμούς και πυρκαϊάς και

σεισμούς και υπέσχοντο ότι θα εβοήθει ο Αλέξανδρος διά να μη συμβούν τα δυστυχήματα ταύτα. Εκτός δε αλλων, απέστειλεν εις όλα τα έθνη ένα αυτόφωνον χρησμόν κατά του λοιμού. Ο χρησμός δε ούτος ήτο ο ακόλουθος: «*Ο βαθύκομος Απόλλων απομακρύνει του λοιμού το μίασμα*».

Και έβλεπε κανείς παντού τον στίχον τούτον γεγραμμένον εις τους πυλώνας των οικιών ως αποτρεπτικόν των επιδημιών. Αλλά το αποτέλεσμα ήτο αντίθετον, ως επί το πλείστον· κατά σύμπτωσιν περίεργον εκείναι προ πάντων αι οικίαι ηρημώθησαν υπό του θανατικού, επί των οποίων ήτο γεγραμμένος ο στίχος εκείνος. Μη υπόθεσης όμως ότι θέλω ν' αποδώσω τούτο εις τον στίχον· απλώς αναφέρω την σύμπτωσιν. Αλλ' ίσως και οι πολλοί εμπιστευόμενοι εις την προστασίαν του στίχου παρημέλουν και διητύντο κακώς, ουδόλως προσπαθούντες μετά του χρησμού να απομακρύνουν την νόσον, ως να είχαν ασφαλές προπύργιον τας συλλαβάς του στίχου και τον Απόλλωνα τοξεύοντα τον λοιμόν.

Εγκαθίδρυσε δε και εις την Ρώμην πολλούς κατασκόπους εκ των συνεργατών και συνεννοημένων, οι οποίοι τον πληροφόρουν περί του χαρακτήρος και των διαθέσεων εκάστου, περί των ερωτήσεων τας οποίας έμελλαν ν' απευθύνουν προς το μαντεϊόν και περί των πόθων και των φιλοδοξιών εκάστου, ώστε να είνε έτοιμος διά τας απαντήσεις και πριν φθάσουν οι απεσταλμένοι να γνωρίζη τί θα τον ηρώτων.

Τοιαύτα εμηχανεύετο διά την Ιταλίαν· εκτός δε τούτου ίδρυσε μίαν εορτήν με λαμπαδηφορίας και ιεροφαντίας, τελουμένας επί τρεις συνεχείς ημέρας. Κατά την πρώτην ημέραν εγένετο προκήρυξις, όπως εις τας Αθήνας, λέγουσα· Πας χριστιανός ή επικούρειος, όστις έρχεται να κατασκοπεύση τα ιερά όργια, ας φύγη, οι δε πιστεύοντες εις τον θεόν ας μείνωσι και ας τελέσωσι τας εορτάς ευτυχείς. Έπειτα εξεδιώκοντο οι βέβηλοι και ο Αλέξανδρος ελάμβανε την πρωτοβουλίαν αναφωνών: «*Έξω οι χριστιανοί!*». Το δε πλήθος όλον αντεφώνει: «*Έξω οι επικούρειοι!*». Έπειτα ετελείτο ο τοκετός της Λητούς και του Απόλλωνος η γέννησις, ο γάμος της Κορωνίδος και η γέννησις του Ασκληπιού· την δε δευτέραν ημέραν εγένετο η εμφάνισις του Γλύκωνος και η γέννησις του θεού.

Η τρίτη ημέρα ήτο αφιερωμένη εις τον Ποδαλείριον και εις τον γάμον της μητρός του Αλεξάνδρου· και επειδή ωνομάζετο Δαδίσ, εκαίοντο δάδες. Εις το τέλος παριστάνετο ο Έρωσ της Σελήνης και του Αλεξάνδρου και εγεννάτο η σύζυγος του Ρουτιλλιανού. Ο Ενδυμίων Αλέξανδρος κρατών δάδα εξετέλει χρέη ιεροφάντου. Έπειτα κατεκλίνετο εις το μέσον του ναού και υπεκρίνετο τον κοιμώμενον, τότε

δε κατέβαινε προς αυτόν εκ της οροφής ως εξ ουρανού αντί της Σελήνης κάποια Ρουτιλλία, ωραιότατη, σύζυγος ενός των οικονόμων του αυτοκράτορος, πραγματικώς ερωτευμένη με τον Αλέξανδρον και ανταγαπωμένη υπ' αυτού, και υπό τα βλέμματα του γελοίου της συζύγου αντήλλασσον φιλήματα και εναγκαλισμούς· και αν δεν ήτο πολύ το φως ίσως θα συνέβαινε και τίποτε εκ των μάλλον αποκρύφων.

Μετ' ολίγον πάλιν επανήρχετο ο Αλέξανδρος με στολήν ιεροφάντου και εν μέσω γενικής σιωπής έλεγε μεγαλοφώνως «*ιή Γλύκων*».^[7] απήντων δε οι ακολουθούντες, δήθεν Ευμολπίδαι^[8] και κήρυκες, οίτινες ήσαν Παφλαγόνες με υποδήματα εξ ακατεργάστου δέρματος και αναδίδοντες βαρείαν οσμήν σκόρδου, «*ιή Αλέξανδρε*».

Πολλάκις δε -κατά τας δαδουχίας και τας κινήσεις των μυστικών χορών^[9], ο μηρός αυτού αποκαλυπτόμενος επίτηδες εφείνετο χρυσούς, διότι, εννοείται, τον είχε περιενδύσει με δέρμα. επίχρυσον, το οποίον απέστιλβεν εις την λάμπιν των λαμπάδων. Διά τούτο και συζητήσεις έγινε ποτέ μεταξύ δύο μωροσόφων περί αυτού, εάν ο Αλέξανδρος είχε την ψυχήν του Πυθαγόρου, όπως είχε και τον χρυσούν αυτού μηρόν, είτε άλλην ανάλογον. Το ζήτημα υπεβλήθη εις τον Αλέξανδρον, ο δε θεός Γλύκων έλυσε διά, χρησμού την απορίαν: «*Του Πυθαγόρου η ψυχή, άλλοτε μεν φθίνει, άλλοτε δε αυξάνει, η δε ψυχή του προφήτου μου εγεννήθη εκ της θείας ψυχής. Τον έστειλε δε ο πατήρ μου διά το καλόν των αγαθών ανθρώπων· και πάλιν θα επιστρέψω εις τον Δία κεραυνοβοληθείς*».

Ενώ δε εις όλους συνεβούλευε να αποφεύγουν τους παιδικούς έρωτας ως ασεβείς, αυτός ο ενάρετος ανήρ εμηχανεύθη το εξής· παρήγγελλεν εις τας πόλεις της Παφλαγονίας και του Πόντου, ν' αποστέλλουν κατά τριετίαν προς αυτόν διακόνους διά να υμνούν τον θεόν· έπρεπε δε να εκλέγωνται και να προτιμώνται οι ευγενέστατοι και ανθηρότατοι, οι διακρινόμενοι διά το κάλλος των. Τούτους εγκλείων μετεχειρίζετο ως γυναίκας αργυρωνύτους, συγκοιμώμενος μετ' αυτών και εις πάσαν ακολασίαν εκτρεπόμενος. Και νόμον δε έκαμε κατά τον οποίον εις ουδένα υπερβάντα το δέκατον όγδοον έτος της ηλικίας του επετρέπετο να τον ασπάζεται εις το στόμα προς χαιρετισμόν, αλλ' εις μεν τους άλλους έδιδε την χείρα του να την ασπάζωνται, μόνον δε τους νεαρούς κατεφίλει και ούτοι εκαλούντο «οι εντός του φιλήματος».

Κατ' αυτόν τον τρόπον, εμπαιζων τους ανοήτους, διέφθειρε φανερά γυναίκας και

με παίδας συνευρίσκετο. Και έκαστος εθεώρει ευτύχημα αν και μόνον ητένιζε την γυναέκα του ο Αλέξανδρος· εάν δε κατεδέχετο και να την φιλήση, ενόμιζεν ότι θα εισήρχετο αθρόα η ευτυχία εις την οικίαν του. Πολλάί και εκαυχώντο ότι είχαν γεννήσει εξ αυτού και οι σύζυγοί των επιβεβαίουν το πράγμα.

Θέλω δε να σου διηγηθώ και έναν διάλογον μεταξύ του Γλύκωνος και κάποιου Σακέρδωτος, κατοίκου της παφλαγονικής Τίου, του οποίου την διανοητικήν κατάστασιν θα εννοήσης από τας ερωτήσεις του. Ανέγνωσα δε τον διάλογον τούτον εις την Τίον, εις την οικίαν του Σακέρδωτος, γραμμένον με χρυσά γράμματα.

- «Ειπέ μου», ηρώτησεν ούτος, «δέσποτα Γλύκων, ποίος είσαι;».
- «Εγώ», απήντησεν ο Γλυκών, «είμαι νέος Ασκληπιός».
- «Διάφορος από τον παλαιόν;».
- «Τί εννοείς; Δεν επιτρέπεται να το μάθης αυτό», απήντησεν ο Γλύκων.
- «Και πόσα έτη θα μείνης εδώ να μας δίδης χρησμούς;».
- «Χίλια και τρία».
- «Έπειτα πού θα μεταβής;».
- «Εις τα Βάκτρα και τα περίχωρα· διότι πρέπει και οι βάρβαροι να απολαύσουν την παρουσίαν μου».
- «Τα δε μαντεία, το μαντεϊόν των Διδύμων, της Κλάρου και των Δελφών έχουν ακόμη τον προπάτορά σου τον Απόλλωνα ή είνε ψευδείς οι χρησμοί τους οποίους δίδουν τώρα;».
- «Μην επιμένεις να μάθης και τούτο, διότι δεν είνε επιτετραμμένον».
- «Εγώ δε τί θα γείνω μετά την παρούσαν ζωήν;».
- «Κάμηλος, έπειτα ίππος, έπειτα άνθρωπος σοφός και προφήτης, όχι κατώτερος του Αλεξάνδρου».

Τοιαύτα είπε προς τον Σακέρδωτα ο Γλύκων και εις το τέλος του έδωκε τον εξής έμμετρον χρησμόν, καθότι εγνώριζεν ότι ήτο οπαδός του Λεπίδου: «Μην πιστεύης εις τον Λέπιδον, διότι κακόν τέλος τον περιμένει».

Διότι, καθ' υπερβολήν, εφοβείτο τον Επίκουρον, όπως προείπα, ως αντίτεχνον και εχθρόν της αγυρτείας του. Εις δ' εκ των επικουρείων, όστις ετόλμησε να τον ελέγξη επί παρουσία πολλών, διέτρεξε μέγαν κίνδυνον. Ο επικούρειος ούτος πλησιάσας του είπε μεγαλοφώνως: «Συ δεν είσαι, Αλέξανδρε, που έπεισες τον δείνα Παφλαγόνα να προσαγάγη τους δούλους του εις τον διοικητήν της Γαλατίας και να ζητήση την εις θάνατον καταδίκην αυτών, ως φονέων του υιού του, όστις

εσπούδαζεν εις την Αλεξάνδρειαν; Αλλά μάθε ότι ο νέος εκείνος ζη και επέστρεψε ζων μετά την θανάτωσιν των δούλων, οίτινες υπό σου παρεδόθησαν εις τα θηρία. *Ιδού τί συνέβη. Ο νέος εκείνος αναπλεύσας τον Νείλον μέχρι του Κλύσματος^[10] συνήντησεν εκεί πλοίον έτοιμον ν' αποπλεύση εις τας Ινδίας και απεφάσισε να μεταβή και αυτός εκεί. Επειδή δε εβράδυνε, οι δυστυχείς εκείνοι δούλοι του νομίσαντες ότι εις τον Νείλον, ενώ εταξειδευεν, επνίγη ή υπό ληστών εφονεύθη—ήσαν δε πολλοί τότε— επέστρεψαν και ανήγγειλαν την εξαφάνισίν του. Έπειτα ήλθεν ο χρησμός και η καταδίκη των, μετά την οποίαν ήλθεν ο νέος και διηγήθη το εις Ινδίας ταξείδι των».*

Αυτά είπεν ο επικούρειος, ο δε Αλέξανδρος αγανακτήσας διά την κατηγορίαν και μη υποφέρων τον αληθή εκείνον ονειδισμόν, διέταξε τους παρόντας να τον λιθοβολήσουν, άλλως και αυτοί θα ήσαν εξ ίσου ασεβείς και άξιοι να ονομασθούν επικούρειοι. Και το μεν πλήθος ήρχισε να τον πετροβολή, αλλά κάποιος Δημόστρατος εκ των προκρίτων του Πόντου παρατυχών εκεί έσπευσε και τον ενηγκαλίσθη και ούτω έσωσε τον άνθρωπον εκ του θανάτου. Αλλά πολύ δικαίως θα επάθαιναν αν ελιθοβολείτο· διότι δεν ήτο ανάγκη να δείξη μόνος αυτός την ορθοφροσύνην εν μέσω τόσων παραφρόνων και να εκτεθή εις την άλογον οργήν των Παφλαγόνων.

Μίαν ημέραν προ της εκδόσεως των χρησμών, προσήρχοντο οι θέλοντες να ερωτήσουν το μαντείο και διά του κήρυκος ηρώτων, εάν θα εδίδετο απάντησις εις τα ερωτήματά των· εάν δε εκείνος απήντα έσωθεν «εις τους κόρακας», ο λαμβάνων τοιαύτην απάντησιν, ούτε εις οικίαν εγίνετο πλέον δεκτός και πάντες του ηρνούντο πυρ και ύδωρ και απεδιώκετο από τόπου εις τόπον ως ασεβής και άθεος και επικούρειος· το τελευταίο δε τούτο ήτο ο μεγαλείτερος ονειδισμός.

Αλλ' έπραξε και κάτι τι γελοιωδέστατον ο Αλέξανδρος. Ευρών τας «Κυρίας σκέψεις» του Επικούρου, το κάλλιστον, ως γνωρίζεις βιβλίον, το οποίον περιέχει την συγκεφαλαίωσιν της σοφίας του φιλοσόφου εκείνου, τας έφερεν εις το μέσον της αγοράς και τας έκαυσεν επί ξύλων συκής, ως τάχα να έκαιε εκείνον, την δε στάκτην έρριψεν εις την θάλασσαν, συνοδεύσας την πράξιν ταύτην με ένα χρησμόν: «Διατάσσω να πυρπολούνται τα έργα του τυφλού γέροντος».

Και δεν εσκέφθη ο άθλιος πόσων αγαθών γίνεται πρόξενος το βιβλίον εκείνο εις τους αναγιγνώσκοντας και πόσην γαλήνην και αταραξίαν και ελευθερίαν φρονήματος εμπνέει· διότι απαλλάττει από δεισιδαιμονίας και πίστιν εις φαντάσματα και τερατολογίας και από ματαίας ελπίδας και περιττάς επιθυμίας,

παρέχει δε ορθοφροσύνην και αλήθειαν και πραγματικώς εξαγνίζει την ψυχήν όχι με δάδα και με σκιλλοκρόμυδον- και με άλλας τοιαύτας ανοησίας, αλλά διά του ορθού λόγου, της αληθείας και της παρρησίας.

Εκτός δε άλλων, άκουσε και εν από τα μεγαλείτερα τολμήματα του μιαρού εκείνου ανθρώπου. Διά του Ρουτιλλιανού, όστις είχε τότε μεγάλην δύναμιν, εγένετο ευκόλως δεκτός εις τα ανάκτορα και την αυλήν. Ενώ λοιπόν ο, κατά των Γερμανών, πόλεμος ευρίσκετο εις την ακμήν του και ο θεός Μάρκος^[11] είχεν ήδη συμπλοκή προς τους Μαρκομάνους και Κουάδους, έστειλε χρησμόν, όστις έλεγε να ριφθούν δύο λέοντες ζωντανοί εις τον ίστρον μετά πολλών αρωμάτων και να γείνουν συγχρόνως θυσία μεγαλοπρεπείς. Αλλά προτιμότερον να παραθέσω κατά λέξιν τον χρησμόν: «*Εις το ρεύμα του ορμητικού ποταμού ίστρου παραγγέλλω να ριφώσι δύο της Κυβέλης θεράποντες, θηρία άγρια, και όσα παράγουν αι Ινδίαί άνθη και ευώδη βότανα· παρευθύς δε θα επέλθη νίκη και δόξα μεγάλη και συγχρόνως η ποθητή ειρήνη*».

Αφού δε έγειναν ταύτα, ως διέταξεν, οι λέοντες κολυμβήσαντες επέρασαν εις την χώραν των εχθρών, όπου οο βάρβαροι τους εφόνευσαν διά ξύλων, ως σκύλους ή λύκους αγνώστου είδους· μετ' ολίγον δε, έπαθαν οι ημέτεροι το μεγαλείτερον δυστύχημα και περί τας είκοσι χιλιάδες εξ αυτών εχάθησαν συγχρόνως. Έπειτα ηκολούθησαν τα γενόμενα εις την Ακυληίαν, ήτις εκινδύνευσε να κυριευθή.

Ο δε Αλέξανδρος ως δικαιολογίαν διά τα γενόμενα, έφερε την γελοίαν δελφικήν εξήγησιν και τον χρησμόν του Κροίσου^[12] και έλεγεν ότι ο θεός προείπε νίκην, αλλά δεν εδήλωσεν αν θα είναι νίκη των Ρωμαίων ή των αντιπάλων.

Ενώ δε τόσοι πολλοί συνέρρεον, ώστε η πόλις δεν ηδύνατο πλέον να τους χωρέση και αρκετά τρόφιμα διά τόσον πληθυσμόν δεν είχεν, ο Αλέξανδρος επενόησε τους νυκτερινούς καλουμένους χρησμούς. Λαμβάνων τα γραπτά ερωτήματα εκοιμάτο, ως έλεγεν, επ' αυτών και κατ' όναρ ήκουε τας απαντήσεις του θεού, τας οποίας και έδιδεν εις τους ερωτώντας, όχι όμως σαφείς κατά το πλείστον, αλλ' αμφιβόλους και σκοτεινάς, μάλιστα οσάκις το ερώτημα ήτο σφραγισμένον μετά υπερβολικής επιμελείας.

Μη τολμών ν' ανοίξη το ερώτημα, έδιδε μίαν απάντησιν ήτις έλεγε και δεν έλεγε τίποτε, εθεώρει δε και τούτο ως πρόπον εις τους χρησμούς, και υπήρχον εξηγηταί διά να ερμηνεύουν τας σκοτεινάς εκείνας απαντήσεις και ελάμβανον όχι μικράς αμοιβάς παρ' εκείνων εις τους οποίους εδίδοντο οι τοιούτοι χρησμοί διά την

εξηγήσιν αυτών. Οι εξηγηταί δε ούτοι επλήρωνον εις τον Αλέξανδρον εν τάλαντον αττικόν έκαστος.

Ενίοτε και χωρίς να ερωτήση κανείς δι' εαυτόν ή δι' άλλον, ο ψευδόμαντις εξέδιδε χρησμούς, προς έκπληξιν των ανοήτων, οποίος ο εξής: «*Επιθυμείς να μάθης ποιός εισερχόμενος κρυφίως εις τον οίκον σου σε ατιμάζει μετά της συζύγου σου; Ο δούλος σου Πρωτογένης, εις τον οποίον έχεις πάσαν εμπιστοσύνην· ό,τι παρά σου έπαθε, σου το αποδίδει εις την σύζυγόν σου και εκ συμφώνου παρασκευάζονται να σε δηλητηριάσουν, ώστε ούτε να μάθης, ούτε να ίδης τα υπ' αυτών πραττόμενα· θα εύρης δε το δηλητήριον υπό την κλίνην σου, πλησίον του τοίχου και προς το μέρος της κεφαλής. Και η υπηρέτρια σου Καλυψώ, γνωρίζει τα πάντα*».

Ποίος, και Δημόκριτος ο φιλόσοφος εάν ήτο, δεν θα εταράσσετο ακούων ονόματα και τόπους ακριβώς αναφερομένους, και ποίαν περιφρόνησιν θα ησθάνετο κατόπιν όταν θα ενόει το ψεύδος;

Αλλά και εις βαρβάρους πολλάκις επροφήτευσε και όταν ακόμη τον ηρώτων εις την πάτριον αυτών γλώσσαν Συριακήν ή Κελτικήν, καίτοι δεν έυρισκεν ευκόλως ομοεθνείς των ερωτώντων διά να τον βοηθήσουν εις την κατανόησιν της ερωτήσεως και εις την απάντησιν. Διά τούτο και εβράδυνε πολύ να δίδη τας απαντήσεις, διά να έχη καιρόν εν τω μεταξύ να αποσφραγίζη τα ερωτήματα και να ευρίσκη τους δυναμένους να του εξηγήσουν τα καθέκαστα. Τοιούτος ήτο ο χρησμός τον οποίον έδωκεν εις έναν Σκύθην: «*Μορφήν ευβάργουλις εις σκιάν χνεχικράγη λείψει φάος*».

Άλλοτε, μη ευρίσκων διερμηνέα, είπεν εις κάποιον, ουχί εμμέτρως, να επιστρέψη εις την πατρίδα του, διότι εκείνος όστις τον απέστειλεν, εφονεύθη την ημέραν εκείνην υπό του γείτονος Διοκλέους, καλέσαντος εις επικουρίαν τους ληστές Μάγνον, Κέλερον και Βούβαλον, οίτινες συνελήφθησαν ήδη και ερρίφθησαν εις τα δεσμά.

Άκουσε τώρα και μερικούς χρησμούς τους οποίους έδωκεν εις εμέ. Ηρώτησα μίαν ημέραν τον θεόν, εάν ο Αλέξανδρος είνε φαλακρός, και το ερώτημα μου εσφραγίσθη μετ' επιμελείας και κατά τρόπον ώστε να μη δύναται να παραποιηθή η σφραγίς. Ο δε προφήτης μου έδωκε τον εξής νυκτερινόν χρησμόν: «*Σαβαρδαλάχου μαλαχααττήαλος ην*».

Έπειτα πάλιν του έστειλα εις δύο διάφορα σφραγισμένα δελτία την αυτήν ερώτησιν, ποία ήτο η πατρίς του ποιητού Ομήρου, και εφρόντισα να μάθη ότι αι

ερωτήσεις απηθύνοντο παρά δύο διαφόρων προσώπων. Και εις μεν το πρώτον, εξαπατηθείς υπό του υπηρέτου μου, όστις του είπεν ότι εζήτουν συμβουλήν δι' έναν πόνον τον οποίον είχα εις την πλευράν, απήντησεν: «*Ν' αλείφεται με κυτμίδα και με αφρόν ίππου*».

Εις δε το δεύτερον, διά το οποίον του είπαν ότι απεστάλη παρ' ανθρώπου επιθυμούντος να μάθη αν ήτο προτιμότερον να μεταβή διά θαλάσσης ή διά ξηράς εις την Ιταλίαν, έδωκεν επίσης απάντησιν ουδεμίαν έχουσαν σχέσιν προς τον Όμηρον: «*Μη πλεύσης, αλλά προτίμησε την ξηράν οδόν*».

Πολλά τοιαύτα παιγνίδια του έπαιξα, μεταξύ δε άλλων και τούτο: Του έστειλα μίαν ερώτησιν και έγγραφα επί του δελτίου ως συνειθίζεται· διά τον δείνα (έγραφα δε εν ψευδέσ όνομα) χρησμοί οκτώ· και συγχρόνως απέστειλα τας οκτώ δραχμάς και το επί πλέον της αξίας των χρησμών. Ο δε Αλέξανδρος εξαπατηθείς εκ της επιγραφής και νομίζων ότι υπήρχον οκτώ ερωτήσεις, ενώ υπήρχε μία μόνη —ήτο δε αύτη: Πότε θα αποδειχθή ο Αλέξανδρος ως εξαπατών τον κόσμον;— μου έστειλεν οκτώ χρησμούς, οίτινες, κατά το λεγόμενον, ούτε άκραν είχον, ούτε μέσην, ανόητοι και δυσνόητοι όλοι.

Μαθών δε ταύτα κατόπιν και προσέτι ότι κατέγεινα να αποτρέψω τον Ρουτιλλιανόν από του να νυμφευθή την κόρην του και να δίδη πίστιν εις τας ελπίδας τας οποίας του έδιδε το μαντεϊόν, με εμίσησεν ως ην επόμενον, και μ' εθεώρει μέγαν εχθρόν. Και όταν ποτέ ο Ρουτιλλιανός ηρώτησε περί εμού, του έδωκε την εξής απάντησιν: «*Αγαπά τα νυκτογυρίσματα και τους ανόμους έρωτας*».

Εν γένει δεν μ' εχώνευε· και όταν μετέβην εις την πόλιν του και έμαθεν ότι είμαι ο Λουκιανός —με συνώδευον δε και δύο στρατιώται, εις λογχοφόρος και εις κοντοφόρος, τους οποίους μου είχε δώσει ο διοικητής της Καπαδοκίας διά να με προπέμψουν μέχρι της θαλάσσης— μ' εκάλεσεν αμέσως με πολλήν φιλοφροσύνην και ενδείξεις εκτιμήσεως. Μεταβάς τον ευρήκα μεταξύ πολλών και κατά καλήν μου τύχην είχα, συμπαραλάβει και τους στρατιώτας. Ο ψευδοπροφήτης μου έδωκε ν' ασπασθώ την δεξιάν του, καθώς συνείθιζε· εγώ δε αντί να φιλήσω τον εδάγκασα τόσοσ δυνατά, ώστε παρ' ολίγον να του καταστήσω άχρηστον την χείρα.

Τότε οι παρόντες επεχείρησαν να με κτυπήσουν και να με πνίξουν ως ιερόσυλον, διότι και προ τούτου είχον αγανακτήσει ακούσαντες ότι τον είπα Αλέξανδρον και όχι προφήτην. Αλλ' αυτός συνεκρατήθη και καθησύχασε τους περι αυτόν,

υπέσχετο δε ότι πολύ ταχέως θα με εξημέρωνε και θα κατεφαίνετο η δύναμις του Γλύκωνος, όστις ηδύνατο να μετατρέπη εις φίλους και τους πλέον εχθρικός διακειμένους. Απομακρύνας δε όλους τους άλλους, μου ωμολόγησεν ότι εγνώριζε καλώς όσα είχα συμβουλεύσει εις τον Ρουτιλλιανόν και, μου είπε, «*μου έκαμες αυτά, ενώ με την σύστασίν μου θα ηδύνασο να επιτύχης μεγάλην εύνοιαν παρ' αυτού;*». Εγώ τότε εδέχθην ευχαρίστως την φιλοφροσύνην του, καθότι έβλεπα ποίον κίνδυνον διέτρεχα, και έσπευσα να δείξω ότι επείσθην και ότι έγείνα φίλος του. Και οι άλλοι εθαύμαζον βλέποντες ότι τόσον ταχέως μετεβλήθην.

Έπειτα δε, όταν απεφάσισα ν' αναχωρήσω, μου έστειλε δώρα πολλά —ήμουν δε τότε μόνος με τον Ξενοφώντα, διότι είχα προαποστείλει εις Άμαστριν τον πατέρα και τους άλλους οικείους μου— και μου υπέσχετο να μου δώση αυτός πλοίον και ναύτας· και εγώ θεωρήσας την πρότασιν ως ειλικρινή φιλοφροσύνην την απεδέχθην. Αλλ' όταν ανήχθημεν εις το πέλαγος και είδα τον πλοίαρχον να δακρύη και να φιλονεική με τους ναύτας, ήρχισα να υποψιάζωμαι και ν' ανησυχώ.

Ο Αλέξανδρος είχε δώσει παραγγελίαν να μας ρίψουν εις την θάλασσαν και ούτω θα εξεδικείτο και θα απηλλάσσετο ευκόλως από έναν εχθρόν. Αλλ' ο κυβερνήτης με τα δάκρυά του έπεισε τους ναύτας να μη μας φονεύσουν, ούτε άλλως να μας κακοποιήσουν, προς εμέ δε είπε: «*Εξήντα χρόνια, ως βλέπεις, έχω ζήσει με τιμήν και ευσέβειαν και δεν ηθέλησα τώρα που έφθασα εις αυτήν την ηλικίαν και έχω γυναίκα και παιδιά να μολύνω τα χέρια μου με φόνον*». Και μου ωμολόγησε τους όρους υπό τους οποίους μας ανέλαβεν εις το πλοίον του και τας παραγγελίας του Αλεξάνδρου.

Αφού δε μας απεβίβασεν εις τους Αιγιαλούς, τους οποίους και ο καλός Όμηρος αναφέρει, επέστρεψεν. Εκεί συνήντησα Βοσποριανούς τίνας, τους οποίους ο βασιλεύς Ευπάτωρ απέστειλεν αντιπροσώπους εις την Βιθυνίαν να κομίσουν τον ετήσιον φόρον· διηγήθην δε εις αυτούς τον κίνδυνον τον οποίον διετρέξαμεν και συμπαθήσαντες με παρέλαβον εις το πλοίον αυτών και με μετέφεραν εις την Άμαστριν, αφού παρά τρίχα διέφυγα τον θάνατον.

Του λοιπού και εγώ εκήρυξα κατά του ψευδοπροφήτου φανερόν πόλεμον και πάντα λίθον εκίνουν διά να εκδικηθώ, αφού και προ της επιβουλής ήδη τον εμίσουν μεγάλως διά την ατιμίαν του· εις τον πόλεμον δε τούτον είχα πολλούς συναγωνιστάς και μάλιστα τους μαθητάς του Ηρακλεώτου φιλοσόφου Τιμοκράτους. Αλλ' ο τότε διοικητής της Βιθυνίας και του Πόντου Αύειτος μας συνεκράτησε με συμβουλάς και παρακλήσεις· διότι ένεκα της φιλίας του προς τον

Ρουτιλλιανόν δεν ηδύνατο, και αν απεδεικνύετο αδικών ο Αλέξανδρος, να τον τιμωρήση. Ούτω ανέκοψα την ορμήν μου και έπαυσα να καταδιώκω ένοχον, υπέρ του οποίου έβλεπα ότι τόσο ευμενώς ήτο διατεθειμένος ο δικαστής.

Δεν είναι δε μεγάλη μεταξύ των άλλων η θρασύτης του Αλεξάνδρου να ζητήσει παρά του αυτοκράτορος να μετονομασθή το τείχος του Αβώνου, Ιωνόπολις, και να κοπή νόμισμα νέον, το οποίον από μεν την μίαν όψιν να έχη την εικόνα του Γλύκωνος, από δε την άλλην την μορφήν αυτού του ψευδοπροφήτου με τα στέμματα του παππού του Ασκληπιού και το ξιφοδρέπανον του πατρομήτορος Περσέως.

Ενώ δε είχε προείπει ότι θα έζη εκατόν πενήκοντα έτη και έπειτα θ' απέθνησκε φονευόμενος υπό κεραυνού, απέθανε πριν ακόμη συμπληρώσει τα εβδομήκοντα, με αξιοθρήνητον θάνατον· ως άξιος υιός του Ποδαλειρίου έπαθε σήψιν του ποδός μέχρι βουβώνος και κατεφαγώθη υπό σκωλήκων ζωντανός. Τότε δε και εφάνη ότι ήτο φαλακρός, διότι ήτο ανάγκη να, του βρέχουν οι ιατροί την κεφαλήν προς κατάπαυσιν των πόνων, πράγμα το οποίον δεν ήτο δυνατόν αν δεν αφήρει την φενάκην διά να παρουσιάζη γυμνήν την κεφαλήν.

Τοιούτον υπήρξε το τέλος της κωμωδίας του Αλεξάνδρου και τοιαύτη του όλου δράματος η λύσις, ώστε να δύναται τις να υποθέση ότι ήτο θεία τιμωρία, καίτοι εκ τύχης συνέβη. Έπρεπε δε και ο επιτάφιος αυτού να γείνη άξιος του βίου του και να γείνη αγών διά την διαδοχήν του εις το μαντεϊον. Οι συνεργάται εις τας αγυρτείας, όσοι ήσαν κορυφαίοι, ανέθηκαν εις τον Ρουτιλλιανόν ν' αποφασίση ποίος εξ αυτών έπρεπε να προτιμηθή διά ν' αντικαταστήση τον Αλέξανδρον και φορέση το ιεροφαντικόν και προφητικον στέμμα. Μεταξύ δε των μνηστήρων τούτων ήτο και ο ιατρός Παίτος, άνθρωπος ηλικιωμένος, όστις έπραττεν ούτω ανάξια και της επιστήμης και της ηλικίας του. Αλλ' ο αγωνοθέτης Ρουτιλλιανός τους απέπεμψεν αστεφανώτους, επιφυλάττων εις εαυτόν την διαδοχήν του προφήτου μετά την λήξιν της δημοσίας υπηρεσίας την οποίαν είχε.

Ταύτα, φίλτατε, ολίγα εκ πολλών και ως δείγματα έγγραφα και προς χάριν σου, φίλου τον οποίον υπέρ πάντας θαυμάζω και διά την σοφίαν και διά την αγάπην προς την αλήθειαν και διά την πραότητα του χαρακτήρας, την μετριοπάθειαν και την γαλήνην του βίου και την ευμένειαν προς τους πλησιάζοντας αυτόν, αλλά —και τούτο θα σου είνε περισσότερο ευχάριστον— και εκδικούμενος διά τον Επίκουρον, σοφόν αληθώς ιερόν και θείον, όστις μόνος διέγνωσε τα αληθή και τα αγαθά και τα μετέδωκεν εις τους άλλους και έγεινε λυτρωτής των ακροασθέντων

την διδασκαλίαν του. Νομίζω δε ότι τ' ανωτέρω χρησιμεύουν και εις όσους θα τ' αναγνώσουν, διότι και τας αγυρτείας ελέγχουν και την ορθοφροσύνην υποστηρίζουν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ^[1] Αλεξίκακος και αποτρόπαιος είνε συνώνυμα, σημαίνοντα τους αποδιώκοντας τα δυστυχήματα από τους ανθρώπους.
2. ^[2] Ομήρου Οδύσσεια Δ. σ. 252: Εγνώριζε να παρασκευάζη πολλά φάρμακα, τα μεν καλά, τα δε ολέθρια.
3. ^[3] Περίφημος μάγος, ούτινος τον βίον έγγραψεν ο Φιλόστρατος.
4. ^[4] Καταγόμενος εκ του Περσέως και του Ποδαλειρίου συγγενής, αναδεικνύεται φίλος του Απόλλωνος ο θείος Αλέξανδρος.
5. ^[5] Το όνομα Αλέξανδρος σημαίνει, ως γνωστόν, τον υπερασπιστήν.
6. ^[6] Ο Λουκιανός παίζει με τας λέξεις Κορωνίς, όνομα της μητρός του Ασκληπιού, και κορώνη (κουρούνα).
7. ^[7] Εύγε ή χαίρε· επιφώνημα των μυστικών τελετών.
8. ^[8] Οι Ευμολπίδαι ήσαν οικογένεια ιερατική, ήτις διαδοχικώς ετέλει τα μυστήρια της Δήμητρος εις την Ελευσίνα. Κατήγοντο εκ του Ευμόλπου, υιού του Μουσαίου, όστις είχε φέρει τα μυστήρια ταύτα εκ της Θράκης εις την Αττικήν. Ο Λουκιανός ειρωνεύεται τους βαναύσους ακολούθους του Αλεξάνδρου αποκαλών αυτούς «Ευμολπίδας».
9. ^[9] Των χορών οίτινες εγίνοντο εις τας αποκρύφους τελετάς, τα μυστήρια και τα όργια.
10. ^[10] Λιμήν της Αιγύπτου προς την Ερυθράν Θάλασσαν, όστις συνεκοινώνει τον Νείλον με διώρυγα.
11. ^[11] Εννοεί τον αυτοκράτορα Μάρκον Αυρήλιον.
12. ^[12] Άλυν διαβάς μεγάλην δύναμιν καταλύσεις.